

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

„Wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus”

(Col. 1:24) — slot

Rijken en armen

Bijna tegelijkertijd kwamen me twee artikelen onder ogen. Het ene was van ds H. Amelink (in „Opbouw” van vorige week) in de rubriek „Kerkelijk Leven”. Daaruit citeer ik het volgende: „Gelukkig heeft de Here niets tegen rijke mensen, tegen aanzienlijken en tegen de mensen van het intellect. Maar dan moeten deze rijken wel arm zijn om door God rijk te zijn in Jezus Christus. Dan moeten de aanzienlijken toch ellendig zijn. Dan moeten de intellectuelen toch mensen zijn die zich geen raad weten als ze denken aan hun zonden en aan hun stand en staat voor God.” Een en ander in verband met het feit, dat ook in onze kerkengroep veel leden afkomstig zijn „uit de wat betere middenklasse” „... relatief veel intellectuelen...”.

Daarnaast een artikel uit „Elseviers Magazine” (19-4-'80) van de hand van Rex Brico. Daarin commentaar op een nog te verschijnen nieuw rooms-katholiek weekblad uit de behoudende hoek, geleid door de heren Ten Brink en Oostveen. Ik citeer: „In dit verband is het interessant te constateren dat de heren die de stichting *Communicare* vormen, in leeftijd variëren van 50 tot 59 jaar. Een groep „nieuwe Vijftigers” dus, zij het dat ze met de oude Vijftigers waarschijnlijk niet veel meer delen dan hun gevoel voor romantiek. Revolutionair à la Lucebert en Campert zijn ze bepaald niet. Wat veel katholieke vijftigers in deze tijd vooral kenmerkt is dat ze gekweld worden door zonen van twintig jaar en ouder die met meisjes samenwonen zonder getrouwd te zijn, door dochters die de pil gebruiken, door kinderen die vaak helemaal niet meer naar de kerk gaan en hun kroost ook niet meer laten dopen, kortom door een nageslacht dat de kerk van zijn voorvaders heeft doorsgesneden...”

Waarschijnlijk komt daar nog een stuk schuldgevoel bij vanwege het materialisme dat menige vijftiger meer in de greep heeft dan enig existentiële geloofsbesef... Hennie ten Brink verwoordde deze hele problematiek toen hij zei dat zijn blad „duidelijkheid zal moeten verschaffen in wat wel en wat niet *mag* en wat *waar* is en wat *niet*”. Mag sex vóór het huwelijk nou of niet? Is het waar dat Sodoma en Gomorra niets met homosexualiteit te maken hadden? Kiest Jezus wel partij voor de armen? Enz. enz.? ... Katholieken hebben altijd moeten vragen wat *mag* en wat moet. Hetgeen overigens minder geldt voor de intellectue-

len onder hen. En helemaal niet voor de (intellectuele) jongeren. Voor hen zal *Communicare* dan ook geen blad maken. Zij hebben de Tijd, aldus Hennie ten Brink.”

Eén wet

Wat mij o.m. opviel was het oneigenlijk gebruik van de woorden „arm” en „rijk” bij collega Amelink, in de zin: „dan moeten deze rijken wel *arm* zijn om door God *rijk* te zijn in Jezus Christus.” 't Lijkt mij bijbels verantwoord (vgl. 2 Cor. 8:9 bijv.).

Daarnaast bij Rex Brico de vraag „kiest Jezus wel partij voor de armen”? Een vraag inzake een veelgehoorde stelling: Jezus kiest stellig partij voor de armen - zie de bergrede, Matth. 5:1 v.v.; Luc. 6:20 v.v. Bij Rex Brico wordt het woord armen beslist niet in oneigenlijke zin gebruikt: 't gaat in de vraagstelling wel degelijk over paupers en verpauperden. In die geest vat men tegenwoordig vaak de zaligspreking m.b.t. de armen (de armen van geest) op. Dan wordt het een maatschappelijke, eventueel een politiek-sociale kwalificatie.

Nu valt niet te ontkennen, dat armoede ook binnen Israël tot het dagelijks levenspatroon hoorde: „de armen hebt ge altijd bij u” horen we Jezus zelf zeggen (Mt. 26:11). Maar betekent dat, dat die armen per definitie toegankelijker zijn voor het evangelie?

Die vraag heeft goed recht: het is toch niet geoorloofd één groep, één categorie uit het geheel van de zaligsprekingen, laat staan van de bergrede los te maken? Heet een arme (van geest) zalig omdat hij arm is of is hij het pas dan als hij Jezus' woorden „hoort en ze doet” (Mt. 7:24 v.v.)?

Is er wel ooit in de Schrift sprake van bevoorrecht van welke groep ook? Zou dat niet „aanzien der persoons” zijn? Je kunt zeggen: Israël als volk was bevoorrecht (Rom. 9:4, 5). Maar dat bracht ze onder de klem van de thorah en de vreze des HEREN.

Wanneer alle rijken hun overwicht gebruikten om armen klein te houden, nam God die laatsten in bescherming. Accoord: maar daarmee hield de thorah niet op te bestaan voor de arme. Trouwens in de thorah valt te lezen: „... gij

IN DIT NUMMER

- 201 ds E. R. Postma, „Wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus”
- 202 ds H. Amelink, Christen en Israël
- 203 drs O. Mooiweer, Het leven der gemeente (2 - slot)
- 204 Prof. dr H. J. Jager, Zo was het (40)
- 206 M. de Jonge Brief aan Geert Boogaard

OPBOUW IN DE VAKANTIETIJD

In verband met de aanstaande vakanties zal Opbouw niet verschijnen op: 11 en 18 juli en 1 augustus.

Berichten voor de rubriek „Kerknieuws” dienen vanaf eind juni tot en met begin augustus gestuurd te worden naar de redaktiesekretaris.

er één voor Israël. Zo benard is de situatie wel. Er was wel een stem tegen mr Scholten. Van Prof. Van Hulst uit de Eerste Kamer. Maar alleen het feit al dat het mogelijk is dat een terreurorganisatie van Jodenhaters tóch gehoor weet te vinden bij christenen is afschuwelijk. Wie één keer gezien heeft waar het kan eindigen, als men begint met pacteren met antisemitisme, moet daarom wel met alle felheid die mogelijk is, zich verzetten tegen dit vuige gedoe. Elke stem op het CDA zo lang die partij zich niet duidelijk distantieert van deze pro-PLO-politiek is een stem tegen Israël.

☆☆☆

De synode te Lunteren van de Gereformeerde Kerken (synodaal) heeft het ook zwaar laten zitten. Ds D. van der Meulen uit Wassenaar heeft gehoor gevonden voor zijn mening dat de Gereformeerden, die nu al 35 jaar een deputaatschap „Kerk en Israël” hadden, nu ook wel eens wat aandacht mochten besteden aan christen-Palestijnen. Zo op het eerste gezicht lijkt dit nogal onschuldig. Contact met christenen! Wie kan er bezwaar hebben? Maar het is duidelijk dat dat contact nú aangaan een duidelijke keuze is. De verhouding tussen Israël en de gemeente van onze Here Jezus Christus is een duidelijk in de Schrift gegeven verhouding. Alle ware christgelovigen zijn bij Israël ingelijfd. Romeinen 9-11. Te doen alsof contact met Palestijnse christenen net zo iets is als contact met Israël, is vreemd aan het Evangelie. Ds Van der Meulen is wel boos als hij voor een PLO-aanhanger wordt versleten. Maar hij heeft het Joodse nationale verlangen toch maar onder gebracht bij alle nationalisme. Het is geen wonder dat het Nieuw Israëlitisch Weekblad durfde te schrijven dat ds Van der Meulen stamde uit heel gerenomeerd antisemitisch huis. Maar erger is dat het mogelijk was zonder de algemene verontwaardiging te wekken zo te spreken op een synode van gereformeerde kerken.

☆☆☆

Is de positie van de Palestijnen dan zo goed? Moeten we geen medelijden hebben met hun toestand? Het is goed om toch maar weer

eens te zeggen dat we in deze geen keus hebben. Op zuiver politieke gronden is er al geen keus. Als de strijd om het beloofde land — op welke manier ook — beslecht wordt ten gunste van de PLO verlangens dan is het met de staat Israël gedaan en wat veel erger is dan lopen de levens van alle Joden in Israël gevaar. Prof. Pen heeft in het Parool enige tijd geleden eens uitgehaald tegen alle progressievelingen die zo nodig moeten opkomen voor de Palestijnen. Hij zegt „als straks de laatste Israëli's op het strand van Tel Aviv worden doodgeslagen dan zal drs J. Pronk laten weten dat dat nooit zijn bedoeling is geweest. Ook Kreisky zal in Wenen blijf geven van lichte ontsteltenis...” Ook mr Scholten en het CDA zullen dan zeggen dat het zo niet bedoeld was. Ook ds Van der Meulen en een Gereformeerde Synode. Maar dan ook weer zal het te laat zijn. Als Israël daarentegen blijft wat het is — alleen maar dat — dan loopt niet het leven van alle Palestijnen in Israël gevaar. En daarom is de keus heel duidelijk. We moeten kiezen voor de onderliggende partij. Dat is niet de PLO. Dat is Israël.

☆☆☆

Maar er zijn meer redenen en betere redenen dan strikt politieke redenen om voor Israël te kiezen. Israël is niet zo onredelijk als de media ons wensen te doen geloven. De aanslag op de Palestijnse burgemeesters is af te keuren, als die van joodse zijde kwam, maar het is wel een wonder dat voor het eerst na de stichting van de staat men overging tot de tegen-terreur. De PLO besluit een slapend peuterhuis in Israël. De PLO doodt Joden in Hebron die uit de synagoge komen. Is de wereld verontwaardigd? Neen. Maar als dan eindelijk na zo veel provocatie men terugslaat op deze verkeerde manier dan is dat excuus voor alle heiden-volken om zich tegen Israël te keren. En de zo zeer ten onrechte van extremisme verdachte minister-president Begin was toch maar de man die vrede sloot met Egypte. Dat is met dat land dat Israël lafhartig had overvallen op de Grote Verzoendag. Heeft Israël meer recht op het land dan de Palestijnen?

Ja. Zeker, dat is niet volkenrechtelijk te funderen. Maar dat zegt natuurlijk niets. Want het volkenrecht is maar al te zeer het recht van de sterkste. Het is ook niet nodig te verwijzen naar beslissingen van de Verenigde Naties. Want niet de naties hebben dit land aan Israël beloofd, maar de HERE. En dat is voldoende. O zeker, we hoeven niet romantisch te doen over Israël. Ook nú zijn er naar verhouding maar weinig Joden die werkelijk de God van Israël dienen. Dat is voor de christenen echter geen reden om zich op de borst te kloppen. Want de christenen hebben niets gedaan om Israël tot dat geloof te brengen.

Romeinen 11:11-24. We hebben niets gedaan om Israël jaloers te maken. Integendeel. Maar ook dat neemt niet weg dat de meerderheid van de Joden het land niet als een geschenk van God aanvaard heeft. Israël heeft daarin niet gezien de genade van onze Here Jezus Christus. Dus niet romantisch doen. Maar onze ontrouw en hún ontrouw, doen Góds trouw niet te niet.

De HERE heeft het land beloofd aan Abraham, Izaäk en Jacob. Laat dát de christenen genoeg zijn om hun houding te bepalen. En als Israël ooit weer verdreven zou worden uit het land, laat het in Gods Naam niet onze schuld zijn. Wordt wakker! De storm raast: „t zijn de Joden weer...”

9 juni 1980

O. Mooiweer / Enschede

Het leven der gemeente (2 - slot)

We willen tot slot met name drie factoren noemen, die van groot gewicht zijn in de beoefening van de gemeenschap der heiligen. Deze gemeenschap betekent in de eerste plaats deel hebben aan de sancta — de heilige dingen (de rechte prediking en sakramentsbediening) en dan ook deel hebben aan de sancti — de heilige mensen. (M. P. van Dijk).

DRIE FAKTOREN

A. De faktor van de voorbede voor elkaar

Die voorbede wordt niet alleen aangetroffen in het leven van de voorgangers, maar ook in dat van de gemeenteleden. Zij bidden voor elkaar. (Zie b.v. Efeziërs 6:19.) Ook de gemeenteleden onderling hebben elkaar te gedenken in de gebeden. Je brengt niet de beste wensen voor de ander aan God over, maar brengt de ander zelf naar Christus toe!

De voorbede mag 's zondags niet ontbreken, maar ook in het tafelgebed en in het morgen- en avondgebed van ouders en kinderen dient zij een vast bestanddeel te vormen. Dat verlost tegelijkertijd van allerlei uitstulpingen van bot egoïsme zoals het een mensenleven van nature verwoest. Je bent meer met de ander dan met jezelf bezig.

Dat is naastenliefde in optima forma. Die voorbede dient uiteraard concreet te zijn. *We moeten maar eens wat minder met elkaar en wat meer met God over anderen praten.* Dat geldt zowel chronisch zieken als bejaarden, ouders en kinderen, overheden en andere hooggeplaatsten, zendingen en evangelisten alsook hen, voor wie niemand meer bidt. Aan deze aktiviteit kan ieder in de gemeente deelnemen ook als hij of zij meent volledig uitgeschakeld te zijn en klaagt over een ontstellend gebrek aan communicatie. „Het gebed van een rechtvaardige vermag veel doordat er kracht aan verleend wordt” (Jacobus 5:16b). Dat betekent: *doordat het met energie geladen is.* Het geloof van de bidder geeft kracht aan het gebed. Iemand, die in Christus in de rechte verhouding tot God staat, mag in de weg van zijn gebed ook waar het de voorbede voor de ander geldt, veel verwachten. En die regel is niet getermineerd. „Voor de ander bidden betekent niets anders dan de broeder voor God brengen, hem zien onder het kruis van Jezus als de arme mens en zondaar, die genade nodig heeft. Dan valt alles weg wat mij van hem afstoot en dan zie ik hem in al zijn gebrek en nood. Zijn nood en zonde komen zo groot voor mij te staan en benauwen me zozeer alsof ze de mijne waren, en nu kan ik niets anders meer doen dan bidden: Heer, handel Gij zelf, Gij alleen met hem, in Uw ernst en in Uw goedheid. Voor de ander bidden wil zeggen: aan de broeder hetzelfde recht toekennen, dat wij ook ontvangen hebben, namelijk om voor Christus te staan en deel te hebben aan Zijn barmhartigheid.” (Dietrich Bonhoeffer). „Calvijn is van dit bidden voor elkaar een groots voorbeeld. Hij beëindigt om zo te zeggen geen enkele brief zonder te verzekeren, dat hij voor hen aan wie hij schrijft bidden zal. Calvijn acht het zijn plicht alle noden, die hij voor ogen zag, in zijn voorbede op te nemen, bewogen als hij was door liefde en medelijden. Hij bidt voor vervolgd, gevangenen om het geloof; voor medestrijders en -lijders in het evangelie en vele anderen.” (T. Brien).

B. De faktor van het luisteren naar elkaar

Luisteren is moeilijker dan praten. Praten zonder echt naar de ander te willen luisteren ontaardt in kletsen. De ander in de gemeente vraagt van ons een open hart, maar zo ook een open oor. Hij moet zichzelf aan ons

kwijt kunnen al is het soms alleen maar, dat wij voor hem als praatpaal dienen.

Daarbij komt, dat twee meer weten dan één. Wij moeten niet doen alsof wij de wijsheid in pacht hebben. Ook anderen hebben de Heilige Geest ontvangen en de kerk is niet bij ons begonnen. Het is juist zo fijn om niet alleen 'n ander een goede raad te mogen geven, maar ook van de ander 'n waardevol advies te mogen ontvangen. Bovenal mogen wij dankbaar gebruik maken van de wijsheid, die de HERE anderen geschonken heeft. Wijsheid is uiteraard nog iets anders dan kennis. Hier komen wij in aanraking met het generatieverschil. Als de jongeren willen luisteren naar de ouderen, die ervaring hebben, al hebben zij misschien op bepaald terrein minder kennis, kunnen zij hun winst doen met wat de ouderen zeggen. Omgekeerd dienen de ouderen niet in star konservatisme de verleden tijd op te hemelen, maar moeten zij openstaan voor de inbreng der jongeren en zullen zij begrip hebben voor hun motivatie. *Zo groeit een generatieverschil niet uit tot een generatiekloof!* „Als wij zoeken naar wat wij „vinden” is dat alleen maar goed als we luisteren naar wat de ander „vindt”. Het is goed als wij zoeken naar wat Christus vindt en voor ons allen gevonden heeft. Wat vindt Christus ervan. Daarna komt: wat vinden wij er van? De sancta gaan vooraf aan de sancti. Dat is de nieuwe wereld van Christus: één lichaam en geen „geheel” van oren en ogen of allemaal ogen of oren. Een gebouw en geen losse hoop stenen” (M. P. van Dijk). Wij hebben elkaar te dienen met het inzicht, dat de Heilige Geest ons in de Schriften geeft. *Zo heerst er eenheid in verscheidenheid.* Die verscheidenheid kan een gezonde spanning doen ontstaan. Maar spanning is heel wat anders dan polarisatie. (M. P. van Dijk). *Spanning* aksentueert, dat je bij elkaar hoort en op elkaar aangewezen bent. *Polarisatie* houdt in, dat je in principe bezig bent afscheid van elkaar te nemen. Schandelijke partijzucht verwoest het kerkelijk leven. (Zie 1 Cor. 1 : 10 e.v.) Men bestond het in de Corinthische gemeente van destijds zelfs om Christus te degraderen tot Partijhoofd. Maar de partijzucht wordt verslonden en de polarisatie overwonnen waar men het woord van Paulus tot zich laat door-dringen en serieus in praktijk brengt zoals hij het heeft geadresseerd in eerste instantie aan de gemeente van Rome: „Daarom, aanvaardt elkan-der, zoals ook Christus ons aanvaard heeft tot heerlijkheid Gods.” (Romeinen 15 : 7). Uiteraard mogen wij niet het oor lenen aan valse leer en aan de dwaling der zedelozen. Daarvoor moeten wij op onze hoede zijn. Anders verliest men zijn eigen standvastigheid en wordt er niet meer gevonden de gestadige groei in de kennis en genade van onze Here Jezus Christus. (Zie het slot van II Petrus 3.) S. G. de Graaf heeft het eens zo geformuleerd: „Van nature” leven wij bij deze volgorde: ik-de gemeenschap-God; wij moeten een totalen omkeer beleven, zoodat de volgorde wordt: God-gemeenschap-ik.” Zo alleen worden subjektivisme en individualisme bestreden en overwonnen. S. G. de Graaf brengt één en ander als volgt onder woorden: „De cardinale fout is, dat men van zichzelf blijft uitgaan. Wil men nu van zichzelf komen tot God, van het subject tot God, dan noemen wij die fout het subjectivisme. Wil men komen van zichzelf tot de gemeenschap, dus van de enkeling tot de gemeenschap, dan noemen wij die fout het individualisme. Maar die beide fouten hebben denzelfden wortel: men blijft in zichzelf het uitgangspunt zien.”

C. De faktor van het helpen van elkaar

Het onderlinge dienstbetoon is het levensklimaat van de kerk. De prediking en elke andere vorm van het pastoraat beoogt het toerusten van de heiligen tot dienstbetoon, de opbouw van het lichaam van Christus. Wij mogen ook onze stoffelijke goederen besteden ten dienste van de anderen. Wij zijn slechts rentmeesters van gegeven goed. Alles wat wij bezitten hebben wij van God ontvangen. Wij kunnen er dus niet mee doen wat wij willen. Het staat allemaal onder Gods supervisie. Eens vraagt Hij rekenschap. Het gaat erom of wij in al die dingen de Christus hebben gezocht. (Zie Mattheüs 25 : 31-46.) Als David naar aanleiding van een fantastisch miljoenenoffer, dat het volk van het Verbond in zijn dagen voor de tempel bij elkaar gebracht heeft, de HERE dankt, gaat Hij zijn God prijzen (Zie I Kronieken 29 : 10 e.v.). Daarin komt ook deze belijdenis voor: „Wie toch ben ik, en wat is mijn volk, dat wij in staat zouden zijn zulke vrijwillige gaven te schenken? Want het komt alles van U, en wij geven het U uit Uw hand!” C. Veenhof gebruikt in dit kader het volgende beeld: „Ons „geven” aan Christus voor zijn rijk en kerk lijkt heel veel op, ja, is in wezen gelijk aan dat wat kinderen doen als vader of moeder jarig is. Ze komen dan met hun cadeautjes aandragen. En ze hebben dat „zelf” en van hun „eigen” centjes gekocht. Ja — maar kwam niet alles wat die kinderen hadden en gaven rechtstreeks van hun ouders? Wat en is dat in feite niet van die alleen? Wat die kinderen doen is in werkelijkheid niet meer dan het nemen van iets uit de hand van vader om dat daarna ook weer in diezelfde hand neer te leggen”. Wij worden in de kerk totaal opgeëist. Dat ontdekken we met name in Handelingen 2 : 43-47. De goederengemeenschap in de eerste christelijke gemeente had niets te maken met een communistisch gelijkheidsideaal. „In de greep van de communistische ideologie roepen de mensen: al het uw is het mijne. In de eerste christelijke kerk beleefde men het: al het mijne is het uwe”.

(C. Veenhof). *Het diakonaat heeft bij en in dit alles een stimulerende en begeleidende functie, maar verricht geen plaatsvervangende taak!*

Waar allen allen dienen met alles wat zij bezitten wordt het leven uit de Geest transparant voor de wereld. Daar voert de blijdschap de boventoon en heerst de eenvoud van het hart. Het elkaar dienen door de liefde is een levensvoorwaarde voor de kerk van Christus. Men aanvaardt dan een bepaalde verantwoordelijkheid voor elkaar en bant de Kaïnsgeest in de trant van: „Ben ik mijns broeders hoeder?” radikaal uit. Het helpen van elkaar bestaat niet zonder meer in grote dingen. Het zijn vaak de kleine dingen, die het doen. Het serieus informeren naar elkaars gezondheid kan al verkwikkend werken. De kerk komt in beweging — als het goed is — wanneer een hulpbehoevend gemeentelid, die regelmatig naar het ziekenhuis moet voor bezoek of onderzoek, geen vervoer heeft. Dan wordt er een autodienst georganiseerd. Zo zouden er nog veel dingen te noemen zijn. De kerk trekt niet met vliegende vaandels en slaande trom door deze wereld. Nee, haar emblemen zijn de schenkkant en de handdoek! (Zie Johannes 13 : 1-17.).

Geciteerde literatuur

1. Dietrich Bonhoeffer: „Leven met elkander” - tweede druk - 's-Gravenhage 1978.
2. Dr T. Brien: „Onderlinge dienst” - Utrecht 1969.
3. Ds M. P. van Dijk: „Onze enige troost en het komende Rijk” - Amsterdam 1980.
4. Ds S. G. de Graaf: „Het Woord Gods en de Kerk” - Zutphen 1935.
5. Ds H. J. Hegger: „Het leven der eerste gemeente”, artikel in „In de rechte straat” - april 1980, 23e jrg., nr. 4.
6. Dr J. M. van Minnen: „Pinksteren” in: „Feesten, die doorgaan” - zj. - Uitgever onbekend.
7. Prof. C. Veenhof: „Geestelijke armenzorg” in: „Om wèl te doen” - 1952 - Uitgever onbekend.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (40)

In m'n verhaal van de vorige maand schreef ik: „Aan de opdracht van de Zaligmaker: „Leert hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb”, heb ik mij trachten te houden. Zodat sommigen zeiden: Hij is een beetje remonstrants! Iemand maakte eens bezwaar tegen m'n preken met de opmerking, dat ik aan de gemeente de regel van de wet voorhiel: „Doe dit en gij zult leven”. Achteraf kan ik dat misverstand wel verstaan. Waarschijnlijk heb ik te weinig nadruk gelegd op het feit, dat de genade van Jezus Christus almachtig is”. Daarop borduur ik nu nog even voort. Waarschijnlijk ontstond dit misverstand bij sommigen, omdat ik nog niet duidelijk zag en het dus ook aan de gemeente niet duidelijk genoeg maakte, dat ook onze goede werken behoren tot de verlossing. Mogelijk heb ik de indruk gewekt, alsof de gelovigen min of meer uitzichzelf, uit eigen kracht, wel zouden onderhouden „alles wat de Redder of Zaligmaker geboden heeft”. Dat bedoelde ik niet. Het is vanzelf ook niet waar. Maar die indruk kan wel gewekt zijn.

Naar ik meen stond Ignatius van Loyola eens voor een schilderij van de gekruisigde Christus. Met het onderschrift: „Dat deed Ik voor u; wat doet gij voor mij”. Dat greep hem zo aan, dat hij de orde der Jezuïten stichtte. Zó is het tenminste in mijn geheugen blijven hangen.

Dat onderschrift kan de indruk wekken van: vóór wat hóórt wat. Alsof Jezus Christus en de gelovigen twee van elkaar onafhankelijke partijen vormen. Hij had alles voor ons over, leed en stierf voor ons. En nu zouden wij, gelovigen, van onze kant uit dankbaarheid alles voor Hem over moeten hebben.

Dat is wel waar, dat wij heel ons leven in zijn dienst hebben te besteden. Maar het is niet waar, dat wij dat doen, althans moeten doen, onafhankelijk van Hem. Dán zou er niets van terecht komen. Maar dat leert ons het Evangelie niet. Het Evangelie verkondigt ons een volkomen Zaligmaker. Een volmaakte Redder. Die ons bevrijden kan en wil en zal van alle ongerechtigheid. Dat is het einddoel van Zijn werk. Dat wordt in ons leven, hier en nu, niet volkomen bereikt. Maar naar dat doel hebben wij wel te jagen. Nog eens: niet onafhankelijk van Hem. Integendeel. In volstrekte afhankelijkheid van zijn almachtige genade. Hij redt ons. Hij werkt in ons leven „het willen en het werken”, zoals Paulus schrijft. Alle roem voor ons is uitgesloten. Die komt toe aan Gods welbehagen. Maar Hij doet het door ons. Wij worden in dat verlossingswerk ingeschakeld. Hij werkt het geloof, maar wij hebben te geloven. Hij werkt bekering, maar wij hebben ons te bekeren. Hij werkt de vernieuwing van ons leven. Maar

wij staan op tot een nieuw leven. Heel het stuk der dankbaarheid, waarvan de catechismus spreekt, is een stuk, dat bij de Verlossing behoort. Zo zegt Paulus het in Ef. 2 : 8-10: „Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; niet uit werken, opdat niemand roeme. Want Zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus (of door Christus Jezus) geschapen om goede werken te doen, die God voorbereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen”. Wij zijn een werkstuk van God door Jezus Christus. Maar omdat wij dat zijn zullen wij goede werken doen. Daarin wandelen of leven. Wij worden ingeschakeld bij onze verlossing.

Het „stuk der dankbaarheid” behoort dus tot de Verlossing. Maar daartoe behoort ook de kennis der ellende. Het is niet zo, dat elk mens van nature z'n ellende wel kent. Een zondaar is er wel ellendig aan toe. Maar wat z'n eigenlijke ellende is weet hij niet. Dat weet hij of zij alleen, die de HERE kent. Dat mag ons wat vreemd in de oren klinken, maar toch is het waar. We mogen de drie stukken van ellende, verlossing en dankbaarheid niet uit elkaar halen. Aan dit bekende drietal gaat zondag 1 vooraf! Zo staat het ook bijv. in Psalm 130. In vers drie zegt de psalmist: „Als Gij, HERE, de ongerechtigheden in gedachten houdt, Here wie zal bestaan?” Als iemand nu zou zeggen: Het eerste is dus dat we onze ongerechtigheden kennen; dan kan vers één ons leren, dat het eerste is: dat we de HERE kennen. Daar lezen we immers: „Uit de diepten roep ik tot U, o HERE”. Hij kent dus de HERE. En daarom kent hij z'n ongerechtigheden. Hij heeft tegen Hem gezondigd. Dat is de ellende.

Maar nu terug naar het „onderhouden van alles wat de Heiland geboden heeft? Over het algemeen leeft de overtuiging, dat daarvan weinig of niets terecht komt. Dat zegt niet alleen de wereld. Maar van vele kansels werd dat gepredikt. En dat gebeurt nog. Het is er ingehamerd, dat wij slecht zijn. We kennen dat wel: „Onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad”. Enz. enz. Dat wij mensen slecht zijn en dat onze oude mens helemaal niet deugt, weet ik ook. Maar ik ben zo vrij te ontkennen, dat onze „nieuwe mens” slecht is. Ik ontken dat een christen alleen maar slechte gedachten heeft en slechte woorden spreekt en slechte daden verricht. Als ik in een preek hoor zeggen: „Wij zondigen allen aan de lopende band”, dan blijf ik wel zitten. Maar dan ben ik wel geneigd om op te staan en daartegen te protesteren. Als wij oprecht in de Here Jezus geloven zondigen wij niet aan de lopende band! Als dat waar zou zijn, dan zouden wij ons haastig daarvan moeten bekeren. Om ons leven! Als wij daarmee zouden doorgaan zou de Here aan het einde der dagen tot ons moeten zeggen: „Gaaf weg van mij, gij werkers der ongerechtigheid”. Dan zouden wij naar het woord van de Heiland niet ingaan in Gods Koninkrijk.

Sommige prekers op de Veluwe (of moet ik zeggen vélen) hielden de hoorders voor: Wij zondigen dagelijks zwaar tegen al Gods geboden en wij houden geen daarvan. Met die „wij” waren dan de kerkmensen bedoeld. Die zich toch nog wel christenen wilden noemen. Meenden die prekers dat echt? Dat zal wel. Ik mag toch niet onderstellen, dat zij maar wat kletsen. Meenden zij dat ook van zich zelf? Dat moet ik ook wel aannemen. Mogelijk stelden zij daar hun eer in, dat zij zo diep overtuigd waren van eigen ellende. Men kan ook roemen in eigen ellende en de kennis daarvan. Wie ernst maakte met zulk een prediking kwam in Ermelo terecht. Of sloeg de hand aan eigen leven. Want er was volgens hun voorgangers maar heel weinig kans om uit die ellende te geraken. Een dubbelte op z'n kant. Een lot uit de loterij. Daarover was voor eeuwig al beslist. En het was een heksentoer om daar achter te komen. De meeste hoorders trokken zich er niets van aan. En leefden vrolijk, naar hun natuur, verder.

Zo gek zullen het de meeste predikanten nu wel niet maken. Ook de „zware” niet. Maar de gedachte dat wij, christenen, er niet veel van maken is nog springlevend. Naar aanleiding van een preek heb ik eens een dominee gevraagd: „U zondigt dus zwaar tegen al Gods geboden? U hebt daar geen van gehouden?” Z'n antwoord was bevestigend. Zo was het!

Mijn weerwoord was, dat zo de werkelijkheid van z'n leven niet was. Dat dit een aangepaste theorie was. Dat ik anders niet begreep hoe hij vrolijk verder kon leven. Het mocht niet baten. Hij bleef bij z'n uitspraak.

Waarom hebben velen van ons dat zich laten aanpraten? Waarom durven we nooit eens zeggen, dat wij trouw zijn geweest? Dat wij dit of dat goed hebben gedaan? Dat er veel mensen naar de kerk gaan, die het „wel geloven”, zonder dat ze echt geloven zal wel waar zijn. Hoeveel het zijn weet God alleen. Dat veel kerkmensen precies zo leven als de ongelovigen, kan ook wel waar zijn. Maar daarom is het toch niet van allen waar? Zo spreekt de Schrift toch niet over de gemeente van Christus. Zo spreekt de HERE toch niet over Zijn volk?

Psalm 51 wordt vaak aangehaald: „Tegen U, U alleen heb ik gezondigd en gedaan wat kwaad is in uw ogen. . . . Zie, in ongerechtigheid ben ik geboren, in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen. . . . Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw in mijn binnenste een vaste geest; verwerp mij

niet van uw aangezicht en neem uw heilige Geest niet van mij. . . . Red mij van bloedschuld, o God, God van mijn heil”. Zo noemt David de HERE toch ook nog. Zelfs na zijn diepe val: God van mijn heil. Dát wordt niet zo vaak aangehaald denk ik.

Dat is dan ps. 51. Maar zou David die psalm dagelijks gezongen hebben? En niets anders? Gelove wie het wil. Ik denk het niet. Er was toen voor David toch alle aanleiding om zo te klagen en te bidden? Het was niet niks wat hij had uitgehaald: Bathseba aan Uria ontstolen. Met een slimheid zich van de schuld afmaken. En Uria laten vermoorden! Zo kan een christen soms diep vallen. En is psalm 51 hem uit het hart gegrepen. Maar moeten we altijd en overal zo bidden en klagen? Of mogen we ook eens spreken naar psalm 18. Ook een psalm van David! Ik haal enkele verzen aan:

„De HERE deed mij naar mijn gerechtigheid, naar de reinheid van mijn handen vergold Hij mij. Want ik heb de wegen van de HERE gehouden en ben niet goddeloos afgeweken van mijn God. Want al zijn verordeningen stonden mij voor ogen en zijn inzettingen deed ik niet van mij weg, maar ik was onberispelijk voor Hem en wachtte mij voor ongerechtigheid. De HERE heeft mij vergolden naar mijn gerechtigheid, naar de reinheid mijner handen voor zijn ogen. . . . Met U immers loop ik op een legerbende in en met mijn God spring ik over een muur”. Mag een christen nooit zo spreken? Waarom dan niet? Vermogen wij dan niet met Christus alle dingen? Dat zegt Paulus wel. Wij niet?

Volgens Psalm 1 is er een diepgaand verschil tussen rechtvaardigen en goddelozen. Hoort maar: „Welzalig de man, die niet wandelt in de raad der goddelozen; die niet staat op de weg der zondaars; noch zit in de kring van de spotters; maar aan de wet van de HERE heeft hij welgevallen en die wet overpeinst hij wel dag en nacht”. Is dat verschil er nu niet meer? Is het niet meer zo, dat de HERE de weg der rechtvaardigen kent, terwijl de weg van de goddelozen vergaat?

De psalmen zijn vol van klachten over de zonden. En vol van gebeden om vergeving. De rechtvaardigen waren niet volmaakt. En dat is nog zo. Het lijkt me niet nodig dit aan te tonen. Dát is ons wel ingeprent. Maar er zijn ook vele psalmen met een andere inhoud. Bijvoorbeeld psalm 19. Daar roemt de dichter het onderwijs van de HERE. Groot is Gods heerlijkheid, die uitstraalt van Gods schepping. Maar heerlijker nog is de Wet of het onderricht van de God des verbonds. Dat onderwijs is de dichter meer waard dan goud. Het is hem zoeter dan honing. Hij laat zich er door vermanen. En hij vraagt: „Behoed ook uw knecht voor overmoed, laat die over mij niet heersen; dan ben ik onberispelijk en vrij van grove overtreding. Mogen de woorden van mijn mond en de overleggingen van mijn hart U welgevallig zijn. O HERE, mijn rots en mijn verlosser.”

Moet ik nog meer water naar de zee dragen? Zeker, de psalmen zijn vol van gebeden om vergeving. Maar ook vol van de zekerheid, dat de HERE graag vergeeft. En ook vol van verklaringen van eigen oprechtheid en onschuld en reinheid van hart en lippen. Was David in psalm 26 overmoedig en hooghartig? Toen hij als volgt sprak: „Doe mij recht, HERE, want ik heb in onschuld gewandeld. Op de HERE heb ik vertrouwd zonder te wankelen. Toets mij HERE, en beproef mij, keur mijn nieren en mijn hart. Want uw goedertierenheid houd ik voor ogen en ik wandel in uw waarheid. Bij de valsaards zit ik niet neer, met de huichelaars ga ik niet om; ik haat het gezelschap der boosdoeners en bij de goddelozen zit ik niet neer. Ik was mijn handen in onschuld, en maak de omgang om uw altaar, o HERE. Terwijl ik luid een loflied doe horen en al uw wonderen vertel. . . . Ik echter wandel in onschuld — verlos mij en wees mij genadig. Mijn voet staat op een effen baan — in de samenkomsten zal ik de HERE prijzen.” In de samenkomsten prijzen wij de HERE wel. Waarom durven we nooit zeggen dat we goed gedaan hebben en naar aanwijzing van het Evangelie hebben geleefd? Of doen we dat nooit en te nimmer?

Niet alleen de psalmen zijn vol van de oprechtheid der vromen. Ik denk ook aan Job. Ik lees in hoofdstuk 29: „Ik redde de ellendige, die om hulp riep, de wees en die geen helper had. . . . Tot ogen was ik voor de blinde en tot voeten voor de kreupelen; een vader was ik voor de armen en het rechtsgeding van mij onbekenden onderzocht ik.” En dat was niet het enige, wat Job aan goed werk deed. Was dat ijdele zelfroem? Maar het boek begint met de woorden: „Job was vroom en oprecht, godvrezend en wijkende van het kwaad.”

Nog een andere figuur uit het O.T. komt mij voor de aandacht. Nehemia. Toch ook een mens als wij allen. In hoofdstuk 5 wordt verteld, welke maatregelen hij nam ten bate van de armen. Andere landvoogden mergelden het volk uit. Nehemia zegt: „Doch ik heb zo niet gedaan uit vrees voor God”, vs. 15. Hij werkte zelf mee aan de muur. De werkers aten aan zijn tafel. Hij bidt in vs. 19: „Gedenk mij mijn God ten goede, alles wat ik aan dit volk gedaan heb”. Mochten Job en Nehemia en de Psalmisten zo niet spreken? Dat had de HERE ons dan wel mogen vertellen in Zijn Woord. Laten we daar maar eens een maandje over denken.

Brief

aan ds. Geert Boogaard,
naar aanleiding van zijn pas
verschenen bundel gedichten
„Mijn eiken kansel”

Geachte ds. Boogaard,

Het lezen en herlezen van uw gedichten schept zo'n band, dat ik het waag u eens te schrijven. De achtste bundel, onlangs verschenen bij Callenbach, is daarvoor een directe aanleiding.

Uw eerste bundel „Tijd en teken” heeft u indertijd (ca. 10 jaar geleden) opgedragen aan uw gemeente en zij is toen voorzien van een „Woord vooraf” van ds. J. J. Buskus. Deze wenste, dat u „velen (zou) onderrichten in de dienst van God, opdat er toename zij van inzicht en kennis en bovenal van de verborgenheid van de omgang”. Zijn wens gaat telkens opnieuw, bij elke bundel die uitkomt, in vervulling. U hebt een plaats gekregen in een heel grote gemeente, getuige ook de regelmatige herdrukken van vorig werk.

U blijft (gelukkig) in vorm en stijl uzelf. Toch lijkt het mij, dat u zich in „En toch...” en „Er is een Woord” op indringender wijze hebt geuit dan in het daarna verschenen werk. Het viel mij op, dat in dit nieuwe boekje verschillende gedichten zeggingskracht missen. Het lezen ervan geeft enig genoegen, maar het doet je verder niet veel. Je neemt er kennis van, meer niet. Ze zijn wat vlak, ze beroeren je niet. En dat is jammer, want u wilt toch mensen (de gemeente) aanspreken. Hoe zou dat komen? 't Is toch niet zo, dat u onder drang van de uitgever werkt, die graag ziet dat er jaarlijks een bundel op de markt kan komen en u daardoor minder selectief doet worden?

In deze nieuwe bundel presenteert u zich duidelijk als de prediker, die de gemeente onder uw eiken kansel ontmoet. Een mooie oude kerk, groot, misschien niet altijd goed bezet. En wat hebt u die gemeente veel te zeggen. Wat doet u het ook graag. U wilt haar de verwondering over Gods grote goedheid telkens weer doen zien in „een feest van tekst en uitleg” (19). In de traditie van het samenkomen van de gemeente is zo duidelijk onze God, „die ons niet zal vergeten” (29) bezig.

Wat mij bijzonder trof is dat u, die gemeente kennende en vóór u ziende, ditmaal haar gebreken en ellendigheid zo breed uitmeet. Met opzet, neem ik aan, om haar te bewegen tegen zoveel (kerk)zonden in haar midden te strijden: dat we „het heil-om-niet” toch niet licht-

vaardig voorbijgaan; dat we toch niet te gemakkelijk leven met Gods grote barmhartigheid; dat er diep in ons hart toch geen verzet tegen de genade zou ontkiemen. Maar ook, dat we acht geven op onze Heer, die met Zijn evangelie ieder, ook armen, homofielen, verachten, bereiken wil. Wij mogen hen, die aan de kant staan, deswege niet minachten. We mogen ze daar niet laten staan, maar moeten ze in ons midden trekken. „Men zegt in de Messias te geloven, maar houdt Zijn minste broeders zich van 't lijf” (27). Dat gebeurt, jammer genoeg. Maar als u die zonde zo aan de kaak stelt, is het toch ook naar de Schriften deze afgedwaalden te wijzen op de Verlosser en Zijn werk? Ook voor hen is er toch enkel bevrijding door Hem? Niet hun arm-zijn op zichzelf, niet het aan de kant staan is hun redding, maar Hij. Zijn bloed is hun en ons leven. En dat mis ik wel. Loopt u niet 't gevaar u geïrriteerd te uiten en daarmee in 't vaarwater van moderne stromingen te komen, zodat het lijkt alsof (enkel) de maatschappelijk verachten de kudde van de goede Herder vormen, terwijl de „gewone” schapen, die zonder enig gerucht dag aan dag hun heil in Christus zoeken, eigenlijk de moeite niet waard zijn? Ik durf dat zo scherp te vragen, juist omdat u ons ook - en vrijwel critiekloos - Steve Biko (11) en Mahangu (73) voorhoudt; strijders voor mensenrech-

ten presenteert u als martelaren om Jezus' wil. Begrijpt u goed, ik wil het tegenovergestelde niet gezegd hebben. Maar het is zo 'in' onrecht en verdrukking zonder meer te verbinden met het Koninkrijk der hemelen en dan blijft het „strijdt om in te gaan” dikwijls achterwege. Dit is wel een vrijmoedige brief. Maar met de wens van ds. Buskes voor me gevoelde ik me gesterkt om die u voor te leggen. Het laatste gedicht uit de bundel, die u ons dezer dagen gaf, roept de nood van ons allen uit, terwijl het verwijst naar wat ons samenbindt:

Een kind ligt
naast een lappenpop
te slapen.
Een dwaas werkt verder
aan het laatste
wapen,
waarmee men straks
de werelden
verdoet.
Herder van Israël,
behoed Uw schapen.

Met de wens dat u en ik, wij allen samen, in Zijn hoede blijven, daarin leven, en uw werk daarvan nog lang moge blijven getuigen, groet ik u hartelijk,

Uw broeder, M. de Jonge

boekbespreking

Drs. H. de Jong - „Bron en Norm” - Een bundel bijbelstudies - Serie Bijbel en gemeente - Uitgave van J. H. Kok - Kampen 1979 - 161 pag. - Prijs: f 23,50.

Na twee bundels preken biedt Drs. de Jong uit Amsterdam ons in dit boek een fors aantal bijbelstudies. Ettelijke teksten uit het Oude en uit het Nieuwe Testament krijgen aandacht. We kennen kollega De Jong als iemand, die niet behendig met een veelheid van woorden over teksten heenhuipelt. Integendeel, hij heeft terecht de naam gekregen van een scherpzinnig exegeet, die uit het materiaal der Heilige Schrift verschillende details opdiept en vensters laat zien waar wij voorheen slechts een blinde muur ontwaarden. Wij willen puntsgewijs zijn boek typeren en zo nu en dan onze bewering nader illustreren.

1. Deze bijbelstudies zijn rijk

De Schriftverklaring van De Jong is

voluit *theocentrisch* en *christocentrisch*! De tekst komt dicht bij je in het direkte verband en in de kontekst van de hele Bijbel. Dat blijkt om een voorbeeld te noemen heel duidelijk bij de uitleg van Psalm 13: 4b: „Verlicht mijn ogen, opdat ik niet inslaap ten dode”. De auteur trekt dan de lijn door naar de aansporing van Christus om in het gebed te volharden, schenkt aandacht aan het verhaal van Jezus over de onrechtvaardige rechter en eindigt met de merkwaardige opdracht, die de Here aan Petrus gaf nl. om naar diep water te gaan en zijn netten uit te zetten om te vissen.

2. Deze bijbelstudies zijn verrassend

Drs. de Jong presenteert vaak een boeiende visie. Dit vraagt wel een scherpe analyse en een sympathetisch-kritische benadering. Je kunt nl. bij Schriftverklaarders als Drs. de Jong het risico lopen zo meegesleept te worden, dat je je kritisch vermogen finaal op stal zet. Het verrassende element krijgt in dit kader ook gestalte in ettelijke originele kompakte uitdrukkingen, die je bijblijven en waarmee je kunt werken. Dat laatste betekent heel wat anders dan: waarmee je aan de haal kunt gaan. Dat eerste schat de bedoeling van de auteur naar waarde terwijl dat tweede een vertekening te zien geeft van wat de schrijver werkelijk beoogt. Wij geven enkele voorbeelden:

„Oorzaak van de gebedsmoeite is, dat veel mensen leven bij het beeld van een zoetsappige God, die vanzelf-

sprekend tot onze beschikking staat en blij moet zijn met onze klandizie. De prediking heeft te lang eenzijdig benadrukt: God is goed. Dat werd: God is dood-goed. En dat is geworden: God is dood. Goed-doodgoed-dood” (pag. 41). „Maar niet de Bijbel is tijdgebonden, maar de tijd is bijbelgebonden” (pag. 49). „Ik zou zeggen, wie over deze tijd geen verdriet heeft, is niet wijs. Maar wie zich er over ergert is een dwaas. Ergernis maakt onbekwaam” (pag. 59). Op pag. 82 laat De Jong ons zien hoe de band van het verbond loopt van God over de schepping naar zijn volk. In dat verband komen wij de volgende trefende regels tegen: „Niet alleen de engelen in de hemel, maar ook de kikkers in de sloot zullen blij zijn als één zondaar zich bekeert... Als we met God en de naaste in het reine gekomen zijn, komt er ook reinheid voor de schepping. Hoe - dat overzie ik niet precies. Maar 't is wel waar” (pag. 83). In deze bundel wordt een verrassend nieuw licht geworpen op de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter. Hierin tasten wij de diepzinnige betekenis van de menselijke en goddelijke natuur van Christus (pag. 107 e.v.). Het is ontdekkend te lezen, dat de verloochening van Petrus een diepere achtergrond had. Petrus wilde nl. het moment, waarop hij voor Christus zou uitkomen, zelf kiezen. En dat moest dan per se een heldhaftig ogenblik zijn (pag. 111 e.v.). De manier waarop de schrijver het gesprek met de samaritaanse vrouw vergelijkt met het gesprek met de joodse theoloog Nicodemus, is zonder meer subliem. Het toont ons de Heiland, die een pluriforme benaderingsmethode in zijn omgang met de mensen hanteert (pag. 118 e.v.).

3. Deze bijbelstudies zijn praktisch

De lijnen worden getrokken naar onze tijd en situatie toe. Of anders gezegd: De Jong ziet de lijnen duidelijk lopen en toont dat in stevige taal en met harde argumenten aan. Je mag gerust in dat opzicht met hem van mening verschillen, maar je moet dan wel een duidelijk alternatief aanreiken. De kerk c.q. de gelovige staat in de tijd, is door God Zelf geplaatst in deze tijd! Overigens kan men Drs. de Jong narekenen. Hij speelt geen verstop-pertje. Hij is geen mysticus, die zich op een vitaal moment in nevelen hult. Met de praktische inslag van deze bijbelstudies hangt een zekere vorm van aktualiteit samen. Het door ons betoogde komt in beeld als men let op het feit dat De Jong één- en andermaal laat merken hoezeer hij op goede gronden gehecht is aan het instituut van de openbare belijdenis van het geloof, aandacht besteedt aan de charismatische beweging en oponeert tegen het kinderavondmaal, dat in bredere kring steeds meer wordt gepropageerd (pag. 19-21; pag. 141-144).

4. Deze bijbelstudies zijn populair

Populair kan tweeërlei betekenen: bemind door het volk of: Verstaanbaar voor het volk. Drs. de Jong mikt

niet op het eerste, maar streeft naar het laatste en wij menen dat hij door de bank genomen daarin behoorlijk geslaagd is. Dat houdt niet in, dat deze en gene niet eens moeite zal hebben met een bepaalde zin of uitdrukking. Maar dat achten wij geen bezwaar, omdat de positieve kant ervan is, dat het prikkelt tot nadenken. En daarom gaat het de Amsterdamse pastor! Hij heeft geen behoefte aan een stel papegaaien, maar aan mensen, die in de letterlijke zin van het woord hun verstand gebruiken en hun gevoel laten spreken, aan aandachtige lezers, die hun geloof laten functioneren. Deze bundel wil daarbij pertinent helpen!

We maken tot slot enkele kritische kanttekeningen. Wij vagen ons af of op pag. 28 het pluspunt van Jefta's offerbereidheid, aangegeven op de vorige pagina's, niet een beetje wordt gerelativeerd. Is Jefta in de toezegging van het offer van zijn dochter nu te veroordelen of moeten wij zijn daad uiteindelijk positief waarderen? Als je zoals Drs. de Jong doet een schuldbelijders van de kant van Jefta preferert, al wordt ze als opmerking in vragende vorm gegoten, kun je dan nog wel volhouden, dat de voltrokken daad van grootheid getuigt? Ik zit daar mee. Deze oplossing bevredigt mij niet! Ze onderstreept voor mij opnieuw een moeilijk punt in de uitleg van de desbetreffende tekst.

Wanneer het gaat over een tekst uit Psalm 127, schrijft Ds. de Jong op pag. 53: „Zo pas zei ik al, dat „zonen zijn een erfdeel des Heren” in juister vertaling moest luiden: „zonen zijn het erfdeel des Heren””. Voorts wordt dan aan een voorgestelde andere vertaling van een lidwoord een verstrekkende konklusie verbonden aangaande het verschil tussen het Nieuwe Testament en het Oude Testament inzake het huwelijk. Ik vraag mij af of dit exegetisch verantwoord is. Ik wil niemand aan een bepaalde exegetische methode bij voorbaat binden, maar als dus ook de weergave van de Nieuwe Vertaling als juist moet worden aangemerkt, komt de visie van mijn kollega in dit opzicht wel aan een zijden draad te hangen. Ik vind trouwens, dat hij in de bijbelstudie over de aangegeven tekst uit psalm 127 in kort bestek teveel overhoop haalt. Op pag. 80 eindigt de studie over: topvorm als geschiedenis-model met de zin: „Naar de maatstaven van het Koninkrijk leven wij misschien wel in de meest interessante tijd van de kerkgeschiedenis, ook nu wachtend op de adventus, de toekomst des Heren”. Ik kan, gelezen in verband met het daaraan voorafgaand betoog, wel met deze volzin als zodanig instemmen. Maar ik ben tevens bang, dat velen vanwege het trauma via kerkbreuken opgelopen, er toch ietwat vreemd tegenaan kijken. Deze slotzin had eigenlijk de inzet moeten vormen van een andere bijbelstudie waarin werd duidelijk gemaakt, dat niemand op zijn tenen hoeft te gaan staan om dit op gelijk niveau te kunnen beleven. Of vraag ik nu teveel? In de studie, getiteld: Na het Avondmaal, waarin aan de orde

komt, dat de Here Jezus na de wonderbare spijziging zijn discipelen dwingt in het schip te gaan terwijl Hij zelf de berg op gaat om te bidden, merkt Ds. de Jong op: „Dat is een beeld van een voorschot op de situatie zoals die na hemelvaart is ontstaan. Het schip op zee is de kerk in de geschiedenis en Christus is voor het aangezicht van zijn Vader haar voorspreker” (pag. 94). In aansluiting daaraan krijgt ook de tegenwind een betekenis, die navenant is. Hij wordt geïnterpreteerd als een vijand, die het op de kerk en de gelovigen voorzien heeft. Mag je een historisch gegeven zo pressen, dat het aan een bepaalde beeldvorming beantwoordt? Balanceer je zo niet op de smalle rand van een allegorische bijbeluitleg? (Allegorie is de naam van die bepaalde soort

beeldspraak, die een uitgewerkt verhaal geeft, waarvan alle trekken moeten worden overgebracht). Met deze wijze van Schriftverklaring heb ik nog steeds de grootste moeite. Maar genoeg hierover. Onze kritiek doet onze grote waardering voor wat kollega De Jong in deze forse bundel ons biedt niet verbleken! Wij wensen dit boek veel lezers toe! Het is intense bestudering waard. Je komt er verder mee in het verstaan van wat God in zijn Woord te zeggen heeft. Kok te Kampen heeft het boek in royaal formaat en keurig uitgevoerd op de markt gebracht. Overigens zou het prettig zijn wanneer een eventuele herdruk een tekstregister zou bevatten!

Enschede

O. Mooiweer

Baarn — De kerkeraad van Baarn heeft aan dr H. Kiezebrink eervol ontslag verleend van zijn werkzaamheden in het bijzonder ambt in deze gemeente. In verband met zijn werkzaam willen zijn in het bijzonder pastoraat blijft hij de titel en de daarmee verband houdende rechten als predikant behouden.

Urk — De gemeente van Urk heeft een beroep uitgebracht op ds A. van der Dussen te Hardinxveld-Giessendam.

Zeist — De kerkdiensten in Zeist vinden — i.v.m. de brand die een half jaar geleden het (gewone) kerkgebouw zwaar beschadigd heeft — nog steeds plaats in gebouw „Calvijn”, aan de Bergweg. De tijden: 9.00 en 17.00 uur.

Eindhoven — In de komende vakantieperiode worden in Eindhoven weer gecombineerde diensten van de Chr. Geref. Kerk en de Ned. Geref. Kerk gehouden in het kerkgebouw van de Chr. Geref. Kerk aan de Schootsestraat te Eindhoven. Deze diensten vinden plaats op:

6 juli	17.00 uur, voorganger cand. Velema
13 juli	9.30 uur, voorganger cand. Velema 17.00 uur, voorganger cand. Velema
20 juli	9.30 uur, voorganger prof. Oosterhof 17.00 uur, voorganger prof. Oosterhof
27 juli	9.30 uur, voorganger ds Smelik 17.00 uur, voorganger ds Postma
3 aug.	17.00 uur, voorganger ds Schelhaas

De morgendiensten op 6 juli en 3 augustus zijn niet gecombineerd.

Assen/Drente — Voor degenen van U, die hun vakantie doorbrengen in

de omgeving van Assen is het mischien wel goed om te weten waar men 't zondags de kerkdiensten kan bijwonen.

Sinds kort worden de diensten gehouden in de (gerenoveerde) Bethelkerk, Groningerstraat 14 te Assen (centrum).

De morgendiensten beginnen om 11.00 uur; de middag/avonddiensten worden gehouden in combinatie met de Chr. Geref. gemeente en beginnen afwisselend om 17.00 en 19.00 uur. De diensten van de zondagen 29 juni, 13 juli, 27 juli en 10 augustus a.s. beginnen om 17.00 uur, de diensten op de andere zondagen om 19.00 uur.

Zalk en Veecaten — Scriba: W. ten Hove, Bisschopswetering 16 G, 8275 AN 's-Heerenbroek, p. Kampen, tel. 05205-462.

Alkmaar — Scriba: P. Staal, Heilooërdijk 84, 1814 LR Alkmaar, tel. 072-119152.

Oegstgeest — Ds G. de Lange is verhuist naar Houtlaan 13, 2334 CJ Leiden, tel. 071-151984.

Lijdt uw klub of leidt u klub?

We ontvingen het volgende schrijven: Op de gezinsdag in Zutphen op 26 april jl. is gesproken over de opzet en organisatie van het hedendaagse jeugdwerk voor de leeftijd van 12 tot 16 jaar.

Er is toen de afspraak gemaakt om aan het begin van het seizoen '80/'81 een informatieve dag te organiseren voor zowel oude als nieuwe leiders van jeugdverenigingen van 12 tot 16 jaar.

Welnu, deze dag wordt op 30 augustus 1980 op een nog nader bekend te maken plaats in Apeldoorn gehouden. Het is de bedoeling om om 10.00 uur te beginnen en om plm. 16.00 uur te eindigen. Voor soep en brood wordt gezorgd.

De ochtenduren zullen vooral in het teken staan van het bespreken van diverse methoden om bijbelstudies te leiden, terwijl 's middags de vragen en opmerkingen worden besproken, die de enquête heeft opgeleverd, die tijdens de gezinsdag in Zutphen is gehouden. Verder kunnen natuurlijk allerlei zaken, die het klubwerk voor deze leeftijdscategorie betreffen, aan de orde worden gesteld.

Kortom een ieder, die betrokken is bij het klubwerk van 12 tot 16 jaar is hartelijk welkom op 30 augustus

1980. Zo kunnen we elkaar tot een hand en voet zijn.

In verband met een goede planning voor deze dag opgave zo spoedig mogelijk bij mevrouw C. Scheltens-Lakerveld, Schoutenveld 744, 7327 BX Apeldoorn, tel. 055-638917 of de heer F. Solle, tel. 05200-51551.

Tevens worden redakties van plaatselijke kerkbladen verzocht dit bericht over te nemen in deze kerkbladen.

L'ABRI — Ds Cornelisse schreef weer een l'Abri-brief, waaruit we het volgende citeren:

„De natuur is nu het mooist, met de boomgaarden in volle bloei, met de vogels die weer terug zijn en met het jonge groen van de bomen. Het is geweldig om dat mee te maken hier in de Betuwe. Minna, mijn vrouw, maakte de opmerking: ik kan nu de opstanding beter begrijpen! De Heere Jezus haalde bij zijn onderwijs de natuur er vaak bij als voorbeeld. Op die manier bracht hij de verre dingen dichtbij, maar ook werd het nabije op die manier bijzonder. Morgen wij in de tegenslagen van het le-

Redaktieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan, 71,
2104 VC Heemstede, tel.
023-285825.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

ven het oog voor het bijzondere niet verliezen.

We mochten de afgelopen maanden verschillende mensen ontvangen. De meesten zijn al weer vertrokken en anderen hebben hun plaats ingenomen. Ik noem u: Wolfgang, een Duitser, een jongen die gekomen is om de basis voor zijn leven te vinden vanuit het Evangelie; Art en Terry, twee Amerikaanse jongens, die in een Kibboets van ons hoorden van een Hollands meisje, en die een paar dagen mochten meemaken en horen wat het Evangelie betekent. We zijn te beperkt om hen allen in ons hart te dragen, maar wij dragen hen op aan God die iedereen kent.

De weekenden werden, zoals normaal, goed bezocht. Onderwerpen waren: „Kunst en Reclame” van Paul Clowny. Een andere lezing was van Henk Geertsema over „Vrijheid”. We zijn blij met de Utrecht-zaterdagen, waar iedere keer gemiddeld zestig personen komen, en bij die zestig zijn er altijd weer die voor de eerste keer komen. Op de laatste gehouden zaterdag daar, had de Bijbelstudie als thema het ongetrouwd zijn en de lezing ging over het huwelijk.

Van 13-24 juni zal er een l'Abri-konferentie zijn in Amerika. Wim Rietkerk en ik zullen daar naartoe gaan samen met onze vrouwen.

We hopen dat velen de weg naar ons toe ook in de komende zomermaanden mogen vinden. We zijn blij met onze helpers Nienke en Bill, die veel werk verzetten en zo positief staan tegenover de mensen die komen.

Wegens tijdgebrek hebben we besloten om dit jaar geen jaaroverzicht te versturen. U mist alleen het financieel overzicht, want wat het nieuws betreft, proberen we u zo goed mogelijk op de hoogte te houden.

Als u ook op de hoogte wilt blijven van het werk van l'Abri als geheel, wordt u gratis de nieuwsbrief van

Mevr. Schaeffer uit Zwitserland toegestuurd. U kunt zich daarvoor opgeven bij het volgende adres:

Herr Werner Hermann,
Riedgrasweg 82,
D-7000 Stuttgart 70, W.-Duitsland.

Dit zijn enkele flitsen van het werk van de afgelopen tijd.

Ons programma voor de komende zaterdagen:

- 28 juni: G. Officer, „Loneliness vs. Aloneness”
5 juli B. H. Son
12 juli Henk Geertsema
19 juli S. Griffioen
26 juli B. Goudzwaard

ZWOLLE VROUWEN-CONTACTDAG

Zaterdag 27 september D.V.

plaats: Zuiderkerk
aanvang 10.30 uur

Thema:
„Leven in het verbond”
door
Drs O. Mooiweer

Den Ham (Ov.)

Te huur van particulier

Luxe 6-pers.
Recreatie-bungalow
Na 2 augustus.

Tel. 05200-50241

De HERE heeft uit dit leven tot Zich genomen mijn lieve man, lieve vader van onze Henk en Rachel.

Kees van Tongeren

PETRA VAN TONGEREN-VOORBERG

*„Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw,
de hemel en de aarde.”*

21 juni 1980

Edisonstraat 7, 4416 DB Kruiningen

De begrafenis heeft plaats gehad op woensdag 25 juni.

In een verkeersongeval riep de HERE uit dit aardse leven op onze geliefde zoon en schoonzoon, broer en zwager

Kees van Tongeren

Hij mocht 29 jaar worden.

Hij wist, naar het Bijbelwoord van 2 Cor. 4:7 als een aarden vat te zijn; en van het dragen daarin van de schat Gods in Jezus Christus.

Spakenburg: H. van Tongeren
E. J. van Tongeren-Huisman

Kamperland: A. Voorberg
D. Voorberg-van der Meulen

Katwijk aan Zee: Henk en Eljo Noordhuis-van Tongeren

Middelburg: Trudy Voorberg

Kamperland: Herman en Wil Bos-Voorberg
en kinderen

Heden is in Christus ontslapen onze geliefde vader en opa

Willem George Frederik van Herwijnen

sinds 29 sept. 1979 weduwnaar van Martha Maria Nannette van der Meulen.

Emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerk (vrijgem.) te Bergen op Zoom

op de leeftijd van bijna 73 jaar.

*En ik hoorde een stem uit de hemel zeggen:
Schrijf, zalig de doden die in de Here sterven,
van nu aan. Ja, zegt de Geest, dat zij rusten
van hun moeiten, want hun werken volgen hen na.
Openb. 14:13*

Zwolle: A. van Herwijnen
T. van Herwijnen-Sikkema

Maarssebroek: J. C. van der Hilst-van Herwijnen
H. J. van der Hilst

Westmaas: J. de Gier-van Herwijnen
C. G. de Gier
en kleinkinderen

Den Haag-Loosduinen, 13 juni 1980

Corr.adres: Boomstede 147, 3608 AG Maarssen

De teraardebestelling heeft plaatsgehad op 18 juni j.l.

Wegens vertraging bij de P.T.T. eerst nu geplaatst.

Het juni-nummer van

BEWEGING reformatorisch wijsgerig informatief

is een speciaal
thema-nummer **BEWEGING-INTERNATIONAAL**

- ★ J. W. Skillen, Reformatie van wijsbegeerte en wetenschap in de VS
- ★ Sumita Haruna / J. Mastenbroek, Een reformatorisch wijsgerige beweging in Japan
- ★ Bong Ho Son / J. Mastenbroek, Voorzichtig begin van Calvinistische Beweging in Zuid-Korea
- ★ A. J. van Dijk, besprekingen van een 7-tal recente internationale publikaties
- ★ G. Groenewoud, De Wapenrusting Gods (dl. 3)

Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte,

Postbus 149, 3600 AC Maarssen - telefoon 03465-60945/69192

Antwoordstrook

Opsturen in open, ongefrankeerde enveloppe aan
CRW, Antwoordnummer 33, 3600 VB Maarssen

JA,

☐ stuur mij het april-nummer BEWEGING 80 (gratis)

☐ noteer mij als abonnee op BEWEGING 80 (f 20,— p.j.)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Plaats: .....

Op 4

**ADVERTENTIES MOETEN UITERLIJK DINSDAGMORGEN
OM 10 (TIEN) UUR TER DRUKKERIJ ZIJN!!!**

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist